॥ ಶ್ರೀ ಗುರು ಬಸವಲಿಂಗಾಯ ನಮಃ ॥

ಬಸವ ಚಿತ್ಕಳೆ

ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ

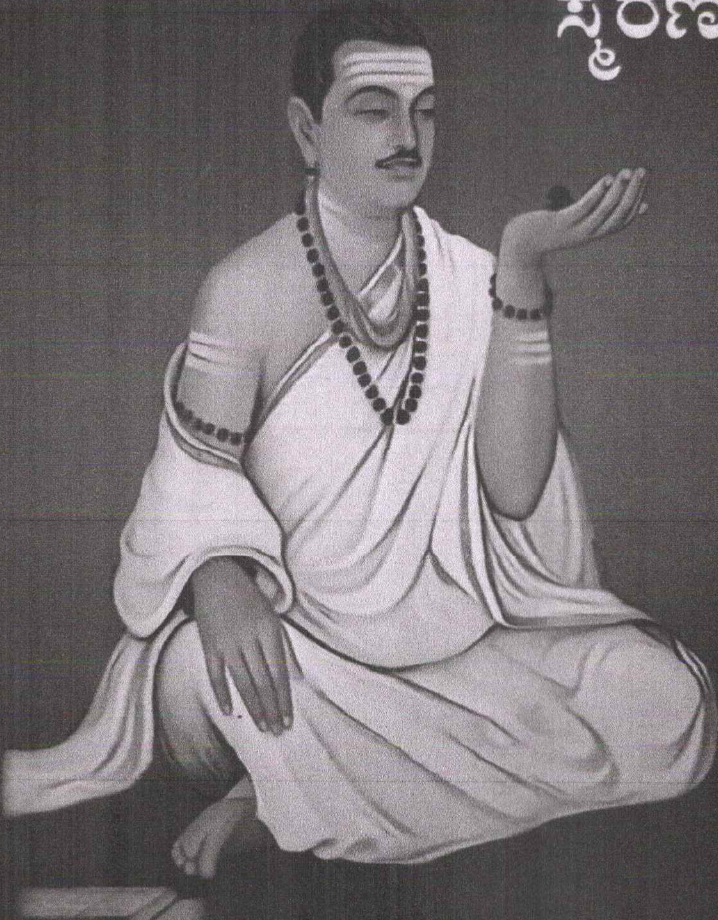

ಕಳಬೇಡ ಕೊಲಬೇಡ ಹುಸಿಯ ನುಡಿಯಲು ಬೇಡ
ಮುನಿಯಬೇಡ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅಸಹ್ಯ ಪಡಬೇಡ
ತನ್ನ ಬಣ್ಣಿಸಬೇಡ ಇದಿರು ಹಳಿಯಲು ಬೇಡ
ಇದೇ ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿ ಇದೇ ಬಹಿರಂಗ ಶುದ್ಧಿ
ಇದೇ ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನ ಒಲಿಸುವ ಪರಿ

ಬಸವ ಕೇಂದ್ರ, ರಾಯಚೂರು

ಪರಿವಿಡಿ

ಕ್ರ.ಸಂ	ಲೇಖನಗಳು	ಲೇಖಕರು	ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ
	ಸಂಪಾದಕೀಯ	ರಾಚನಗೌಡ ಕೊಳೂರು	-
	ಬಸವ ಕೇಂದ್ರ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ	ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮಹಾಜನಶೆಟ್ಟಿ	-
1	ವಚನಕಾರರ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನ	ಅರವಿಂದ ಜತ್ತಿ	01–03
2	ಅಲ್ಲಮನ ಚಿಂತನೆಗಳು	ಡಾ. ಈಶ್ವರ ಮಂಟೂರ ಶರಣರು	04–05
3	ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಬಸವತತ್ತ್ವ	ರಂಜಾನ್ ದರ್ಗಾ	06–09
4	ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಚಿತ್ರ	ಡಾ. ಚನ್ನಬಸವಯ್ಯ ಹಿರೇಮಠ	10–11
5	ಉಪಮಿಸಬಾರದ ಉಪಮಾತೀತರು – ಡಾ. ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ	ಜಯಶ್ರೀ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮಹಾಜನಶೆಟ್ಟಿ	12–14
6	ಶರಣತತ್ವ ನಿಷ್ಠೆ ಶ್ರೀ ಹರ್ಡೇಕರ ಮಂಜಪ್ಪನವರು	ಡಾ॥ ಬಸವಪ್ರಭು ಬೆಟ್ಟದೂರು	15–18
7	ಕಾಯಕ ಮತ್ತು ದಾಸೋಹ	ರಮೇಶಬಾಬು ಯಾಳಗಿ	19–21
8	ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಿಚಾರಗಳು	ಡಾ.ಶಕುಂತಲಾ ಗೋಪಶೆಟ್ಟಿ	22–23
9	ಶಿಶುನಾಳ ಷರೀಫರು ಮತ್ತು ಬಸವಣ್ಣ ಸಾಮ್ಯತೆಯ ಅಂಶಗಳು	ಹೆಚ್.ಜಿ.ಹಂಪಣ್ಣ	24–28
10	ಘನಮಠ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು	ಡಾ. ಕೆ. ಶಶಿಕಾಂತ	29–32
11	ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿ	ಪಿ.ಮಲ್ಲಣ್ಣ	33–34
12	ವಚನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ರೂಪಿಸಿದ ವಿಶ್ವ ಮಾನವತೆ	ಡಾ. ಬಿ.ಎಂ. ಶರಭೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ	35–37
13	ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು	ಡಾ. ರಾಜೇಶ್ವರಿ ವಿರಕ್ತಮಠ	38–40
14	ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ –ಅವಲೋಕನ	ಡಾ. ಟಿ.ಬಿ. ಅಳ್ಳೊಳ್ಳಿ	41–42
15	ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಪ್ರಜ್ಞೆ	ಡಾ.ಅರುಣಕುಮಾರ ಭೇಂಗಿ	43–45
16	ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶರಣರು	ಡಾ.ಹುಸೇನಪ್ಪ ಅಮರಾಪುರ	46–49
17	ಮಹಾಂತ ಜೋಳಿಗೆ ಫಲಶ್ರುತಿ	ಗಿರಿರಾಜ ಹೊಸಮನಿ	50–52

ಗ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು

ಡಾ. ರಾಜೇಶ್ವರಿ ವಿರಕ್ತಮಠ
ರಾಯಚೂರು

ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನವು ಅದ್ವಿತೀಯ ಕಾಲಘಟ್ಟ. ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಾಜೋ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಂದೋಲನದ ಚಳುವಳಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ವಚನ' ಎಂಬ ರೂಪ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿತು. ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ಸ್ತರಗಳಿಂದ ಬಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೆ ಲಿಂಗಬೇಧವಿಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹತ್ವದ ಸಾಧನೆ. ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ತುಮುಲಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಸರಳವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಹೇಳಿದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದನ್ನು ಶರಣರು ತೋರುಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವಾಪರ ಆಕರಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸದೆ ಅಂತರಂಗದ ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು, ಘರ್ಷಣೆಗಳನ್ನು, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಕಾವ್ಯದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿದ್ದು ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದೆ.

ಯಾವುದೇ ಕಾಲದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಗಳ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಬದುಕನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳು. ಮೌಲ್ಯಗಳು ಒಂದು ಕಾಲ, ಒಂದು ದೇಶ, ಒಂದು ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಯಿಸುವ ಜೀವನ ಸತ್ವಗಳಾಗಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಪರಿವರ್ತನಶೀಲವಾಗಿವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಮಾಕಾಲೀನ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಜನತೆಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವಕಾಲೀನ ಆದರ್ಶ, ಸಮಕಾಲೀನ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವಚನ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವು ಅಜ್ಞಾನ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಕಂದಾಚಾರಗಳ ಕೊಂಪೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಜಿಡ್ಡುಗಟ್ಟಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಜಾತಿಬೇಧ ಲಿಂಗಬೇಧ, ವರ್ಗ-ವರ್ಣ ಕಲಹಗಳಿಂದ ಸಮಾಜ ಬೆಂದು ಬಸವಳಿದಿತ್ತು ಪ್ರಗತಿಪರವೆನಿಸಿದ್ದ ಜೈನ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಗಳು ಅವನತಿ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದವು. ಕರ್ಮಮೂಲವಾದ ಸನಾತನ ವೈದಿಕಧರ್ಮ ಸಮಾಜವನ್ನು ತನ್ನ ಕಬಂಧ ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿತ್ತು. ರಾಜಸತ್ತೆ, ಪುರೋಹಿತ ಸತ್ತೆಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾಯಕ ಜೀವಿಗಳ ಬಾಳು ಬಿಗಡಾಯಿಸಿತ್ತು. ಇಂಥ ಭೀಕರ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಂಡು ನೊಂದುಕೊಂಡ ಶರಣರು ವೈಚಾರಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಗ, ವರ್ಣ ಜಾತಿ ರಹಿತ ಪ್ರಗತಿ-ಪರ ಸಮಾನತೆಯ ಸುಖೀ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕನಸು ಕಂಡು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಛಲ ಬಿಡದ ವಿಕ್ರಮನಂತೆ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಅವಿರತ ಹೋರಾಡಿದರು. ಭಾರತೀಯ ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭಕ್ತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಸಮಗ್ರ ಮಾನವ ಜನಾಂಗದ ಬಗೆಗೆ ಕಳಕಳಿ ಹೊಂದಿದ ಶರಣರು ಸರ್ವ ಸಮಾನತೆಯ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡರು. ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿದ್ದ ಅಸಮಾನತೆ, ಜಾತೀಯತೆಯ ಬೇರನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆದು ಸಮಗ್ರವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತಂದರು ಸಮಾಜದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಜಾತಿಯತೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ತೊಡಕಾಗಿದ್ದು ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕಂಟಿದ ಕಳಂಕ, ಶಾಪ ಎಂದು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತ

ಇವನಾರವ ಇವನಾರವ ಇವನಾರವನೆಂದೆನಿಸದಿರಯ್ಯ
ಇವನಮ್ಮವ ಇವನಮ್ಮವ ಇವನಮ್ಮವ ಎಂದೆನಿಸಯ್ಯ

ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣ [illegible]
[illegible] ಬಂದ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗೆ ಜಾತಿಗಳುಂಟೇ ?

ವಿಪ್ರ ಮೊದಲು ಅಂತ್ಯಜ ಕಡೆಯಾಗಿ
ಶಿವಭಕ್ತರಾದವರೆಲ್ಲರನೊಂದೆ ಎಂಬೆ
ಹಾರುವ ಮೊದಲು ಶ್ವಪಚ ಕಡೆಯಾಗಿ

ಭವಿಯಾದವರನೊಂದೆ ಎಂಬೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುರಿದು [illegible] [illegible] ಬೆರೆಸಕೂಡದು. ಭವಿ-ಭಕ್ತ ಕುಲ ಎಂಬುದು ಎರಡು ಮಾತ್ರ, ಅನ್ಯ ಕುಲ ಜಾತಿಗಳಿಲ್ಲ ಎಂಬ [illegible] ಮಾಡಿದರು.

"ಎನಗಿಂತ ಕಿರಿಯರಿಲ್ಲ, ಶಿವಭಕ್ತರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯರಿಲ್ಲ" ಎಂಬ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮಾತು ಸಮಾಜದ [illegible] ಆಶಾಭಾವ ಮೂಡಿಸಿತು. ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಕುಗ್ಗಿ ಹೋದವರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ತುಂಬುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿತು. [illegible] ಸಮಾಜದ ಮೇಲುಸ್ತರಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಯಿತು. ಪರಸ್ಪರರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ, ದಯೆ, ಅನುಕಂಪ, [illegible] ಮೂಲಕ ಮಾನವ ಕುಲ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಸಮಾನತೆಯ ಬೀಜ ಬಿತ್ತುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಜಾಗರೂಕತೆ ಮತ್ತು [illegible] ಮಾಡಿದರು.

ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯವು ನೀಡಿದ ಚಿರಂತನವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯ ಎಂದರೆ ಕಾಯಕ- ದಾಸೋಹ [illegible] ಸಮುಕುಲಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಕೊಡುಗೆಯೆಂದರೆ ಕಾಯಕ-ನಿಷ್ಠೆ. ದುಡಿದು ಬದುಕುವ ಶ್ರಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದ ಶರಣರು. [illegible] ತೊಂದರೆಕೊಡದಂತೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಸತ್ಯ, ಕಾಯಕವನ್ನು ಜೀವನದ ಮೌಲ್ಯವಾಗಿ [illegible] ಮೇಲು-ಕೀಳೆಂಬುದಿಲ್ಲ, ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದನೆಂಬ ಬೇಧವಿಲ್ಲ, ಬೇಕಾದವರು ಬೇಕಾದ ಕಾಯಕವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬಹುದು [illegible] ಶುದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ದುಡಿಮೆಗೆ ತಕ್ಕ-ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ ಗಳಿಸುವುದಾಗಲಿ [illegible] ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸವುದಾಗಲಿ ದುಡಿತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬಯಸುವುದಾಗಲಿ ಇಂಥವನ್ನು ಈ ತತ್ವ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ [illegible] ತಮ್ಮ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಕಾಯಕವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದಾಗ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮವನ್ನು [illegible] ಮರೆಯಬೇಕು ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸವಾದುದರಿಂದ ದೇವ-ಗುರು-ಲಿಂಗ, ಜಂಗಮ ಎಲ್ಲವೂ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತವೆ [illegible] ಅಷ್ಟೊ ಮಹತ್ವದ ನುಡಿಯಾಗಿದೆ ಕಾಯಕದಿಂದ ಬಂದುದು ಕಾರಿಯ ಸೊಪ್ಪಾದರೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ [illegible] ವಿಧವಿಧ ಕಾಯಕವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡದ್ದು ವಿಧಿತವಾಗುವುದು ದೋಣಿ ನಡೆಸುವ, ಔಷಧಿ ತಯಾರಿಸುವ, ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮಾರುವ, [illegible] ಹೊಳೆಯುವ, ಮಡಿಕೆ ಮಾಡುವ ಮುಂತಾದ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು ಅವರಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ಮಾರ್ಗಗಳೇ [illegible] ಇಂಥ ಕಾಯಕಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಅವರು ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸವೆಂದು ಸಾರಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡರು ತಮ್ಮ [illegible] ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕಂಡರು. ಶರಣರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 'ದಾಸೋಹ' ದಾನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದದು. ದಾನ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ [illegible] ನೀಡಿದರೆ, ದಾಸೋಹ ಸೇವೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕಾಯಕದಿಂದ ಬಂದುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ದಾಸೋಹಕ್ಕೆ [illegible] ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಶರಣರ ಅಚಲ ಧ್ಯೇಯವಾಗಿದೆ ಕಾಯಕ ಮತ್ತು ದಾಸೋಹಗಳೆರಡೂ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಗಳ ನಡುವೆ [illegible] ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿದವು. ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ಭದ್ರತೆಗೆ ಸಾಧನಗೊಂಡು [illegible] ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಮೌಲ್ಯ ಎಂದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದ ಮೌಢ್ಯದ [illegible] ಆಚಾರಗಳಿಗೆ ಕೊಡಲಿ ಪೆಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟ ಕರ್ಮತತ್ವವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ದೇವರು-ಧರ್ಮಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರೂಢಿಗತವಾಗಿದ್ದ [illegible] ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಹಾಕುವುದರ ಮೂಲಕ ಧರ್ಮ ಶುದ್ಧೀಕರಣ, ಅದರ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಶುದ್ಧೀಕರಣ ಮಾಡಿದ್ದು

"ನೀರ ಕಂಡಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವರಯ್ಯ
ಮರನ ಕಂಡಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುವರಯ್ಯ"
"ಕಲ್ಲನಾಗರ ಕಂಡರೆ ಹಾಲನೆರೆವರಯ್ಯ
ದಿಟದ ನಾಗರ ಕಂಡರೆ ಕೊಲ್ಲುಕೊಲ್ಲೆಂಬರು"

ಎಂಬ ಶುಷ್ಕ ಆಚರಣೆಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ನುಡಿಗಳು ಮೌಢ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಿರೋಧಿ ನಿಲುವಿನ ಮೌಲ್ಯಗಳಾಗಿವೆ.

ದೈಹಿಕ ರಚನೆ ಭೌತಿಕ-ಸ್ವರೂಪ ಕಾರಣದಿಂದ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣುಗಳ ನಡುವೆ ಇದ್ದಂತ ಬೇಧ ಭಾವಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ, ಗಂಡಿಗೂ ಹೆಣ್ಣಿಗೂ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದು ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಮೌಲ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜೋದ್ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಳವಳಿಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹಾಗೂ ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತಹ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು.

"ಮೊಲೆ ಮುಡಿ ಬಂದರೆ ಹೆಣ್ಣೆಂಬರು
ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆ ಬಂದರೆ ಗಂಡೆಂಬರು
ನಡುವೆ ಸುಳಿವಾತ್ಮ ಗಂಡೂ ಅಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣೂ ಅಲ್ಲ ರಾಮನಾಥ"

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಜೀವನದ ಸಕಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷನ ಜೊತೆ ಸಹಭಾಗಿಯಾಗುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಜೀವಿಸಲು, ಮಾತನಾಡಲು, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಲು ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯು ಪುರಷನಿಗೆ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಬಲ್ಲಳು ಎಂಬುದು ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವ ಮೋಳಿಗೆ ಮಾರಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿ ಮಹಾದೇವಮ್ಮ ಮತ್ತು ಆಯ್ದಕ್ಕಿ ಮಾರಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿ ಲಕ್ಕಮ್ಮರ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿಯು ಮಹತ್ವದ್ದು ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸದೆ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂಬುದು ಶರಣರ ನಿಲುವಾಗಿತ್ತು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮಾಯೆ ಎಂದು ದೂರೀಕರಸದೆ ಹೆಣ್ಣು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂಬ ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದು ಶರಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿರಿಮೆಯಾಗಿದೆ.

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ ಶಿವಶರಣರಿಗೆ ಲೌಕಿಕ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಕಗಳೆರಡು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಅವೆರಡೂ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದ ಅಂಶಗಳು ಲೌಕಿಕ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಶರಣನಾದವನು ಶುದ್ಧನಾಗಿರಬೇಕು ದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಆಗ ಅವನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಇಹ ಪರಗಳನ್ನು ಶರಣರು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಭಾವಿಸದೆ ಅಖಂಡವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವೆಂಬದು ಬೇರಿಲ್ಲ ಕಾಣಿರೋ, ಆಚಾರರವೇ ಸ್ವರ್ಗ, ಅನಾಚಾರವೇ ನರಕ ಎಂದರು. ಮುಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ಗತಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪಡೆಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ಸಿದ್ದಿಸುತ್ತದೆ. ಶರಣರ ದೃಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಎಂಬುದು ಜಾತಿಯಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯನ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಗಾಗಿ, ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿವೇ ಹೊರತು ಜಾತಿ ವರ್ಗಭೇದದ ವಿಂಗಡಣೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಧರ್ಮದ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದರು.

ಮಾನವ ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದಲೆ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗೊಂಡ ಶರಣರು ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾ ಸಮಾಜವನ್ನು ಜಾತಿ ಬೇಧದಿಂದ ಸಮಾನತೆಯೆಡೆಗೆ ; ದಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ದಾಸೋಹ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೆಡೆಗೆ ; ಮೂಢನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪ್ರಪಂಚದೆಡೆಗೆ ; ರಾಜ ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದೆಡೆಗೆ ಅಸಮಾನತೆಯಿಂದ ಸಮಾನತೆಯೆಡೆಗೆ ; ವ್ಯಕ್ತಿ ಹಿತದಿಂದ ಸಮಷ್ಠಿಹಿತದೆಡೆಗೆ ಕೊಂಡ್ಯೊಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಸುಂದರ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಅದ್ಭುತ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿರುವದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.